

Integriteit in het onderwijs.

Schouwingen van Marieke de Vrij tijdens de bijeenkomst van de werkgroep Bezielde Onderwijs op 22 april 2012 te Mantinge, met illustraties uit de praktijk van Karin van der Lee

Integriteit

Integriteit is direct gekoppeld aan eigenwaarde, aan het eigen natuurlijke ik, als het ware je diepere kern. En wanneer van buitenaf een onzuivere inbreng gaande is daarop en je laat die binnen komen waardoor aantasting plaatsvindt door de vertwijfeling dat anderen aan jouw wezenlijke waarde komen, dan kun je van je stuk gebracht worden en verdient het tijd om de ontwaard(er)ing te boven te komen.

Integriteit is een menswaardige aangelegenheid waarin in dit geval de leerkracht, innerlijk aanvoelend, dieper gelegen stromingen in zichzelf serieus neemt. Waarin ook onderwijs gezien wordt als zijnde levensbepalend voor de mens die het ondergaat. Immers, onderwijs behartigt dat het kind in zelfstandig worden dieper bevoeld eigen mogelijkheden en toegevoegde waarden weet te integreren voor zijn levensloop. Waarmee gezegd wordt dat het kind richting aangevend ondersteuning verkregen heeft om het eigen pad te belopen in samenhang tot de mensengemeenschap waartoe hij behoort.

Wezenlijk onderwijs

Het talent van het kind bevraagt de leraar en het talent van de leraar bevraagt het kind ter talentenontwikkeling van zichzelf. Wie deze integriteit niet serieus gade slaat en ze slechts van buitenaf beziet, kan te weinig ingrijpend onderwijs op een serieus niveau beïnvloeden, kan slecht aanpassingen versterken die als het ware het zuivere onderwijs in de weg staan. Met andere woorden: wezenlijk onderwijs vindt plaats vanuit afstemming op de mogelijkheden in kinderen én leerkrachten wat tot een natuurlijke samenhang gebracht wordt. Wanneer dit niet geschiedt wordt vormkrachtig onderwijs in een specifiek gareel gebracht met opleggende verzoeken, soms zelfs eisen, die de integriteit van het samenspel van leerkracht en leerling ondermijnt. Het maakt dat onderwijs niet natuurecht en natuurgetrouw is ten aanzien van de deelnemers daaraan, inclusief de leerkracht. Hoe meer bepalingen van buitenaf ingebracht worden die niet als ondersteunend erkend worden, hoe meer de leerkracht, die zichzelf verantwoordelijk acht voor wat hij uitschenkt naar derden toe (in dit geval de kinderen die aan zijn onderwijs onderhevig zijn) inboet in natuurlijk integer gedrag.

Ontzieling van het onderwijs

Bij voortdurende infiltratie van opleggende regels die zelfintegriteit in de weg staan zal de leerkracht bemerken dat hij inhoudingsmoe wordt en zichzelf wenst te bevrijden door gedachte-ingevingen rondom vermaak, rondom ontspanning en voorbij het onderwijs geplaatst. Met andere woorden: de leerkracht beziet zichzelf binnen opleggende gedragsregels en beoefent, menigmaal in aanvang onbewust, gedachtebeelden waarin hij bevrijd is van de opgelegdheid. De beelden die zich innerlijk ontwikkelen hebben steeds meer beeldvorming van zaken buiten het onderwijs om, waar men zich ontslagen voelt van een teveel aan onderricht opleggend naar hem of haar toe. Dat maakt dat onderwijs ontzield wordt, daar de bezieling van de geesteskracht van de leerkracht zich buitenwaarts het onderwijs bevindt.

Integriteitverlies door bevestiging op aanpassing

De mate waarin de bezieling van een individuele leerkracht zich niet meer in innerlijke beeldvorming tot het onderwijs richt, geeft aan hoe ontzield hij zich daar gedraagt. Want doorsnee is de leerkracht ook zelf een leven lang doorgroeïend en ontwikkelend en leergierig op onderwijsvernieuwing en heeft hij eigen beeldenmateriaal en eigen gevoelsmateriaal actief daartoe. Echter wanneer dit niet meer opborrelt en intuïtief in hem of haar zelf ingegeven wordt, op dat moment vindt er als het ware een soort zielsdood plaats om nog expressief vernieuwing voor te staan. Simpelverwoord: ieder mens is evolutionair lerend een leven lang. Veel mensen vergeten dat en denken dat ze klaar zijn met leren en vernieuwing niet meer nodig hebben. Echter zolang je leeft ben je onderrichtbevoegd omdat het leven jôu onderwijst en je daarnaast heel specifiek onderwijs kan belopen indien je dat verkiest. Alleen onderwijs lijkt zo ingekaderd te zijn in een systeem en zo toetsingswaardig benoemd, dat men vergeet dat onderwijs een levenslang program vormt in de lerende mens die leert van zijn leven het beste en het meest bijzondere te maken. Dat houdt ook in dat het hele onderwijssysteem verkrampst geraakt is door de bevestiging op aanpassing. We bevestigen waar kinderen zich aanpassen aan het onderricht. We bevestigen de leerkracht waar hij van bovenaf zich houdt aan de opgelegde regels die door de leerkracht zelf vaak als aanpassing wordt gezien en niet als zijnde geïnspireerd, integer onderwijs. Doordat de bevestiging ook van overheidswege niet plaatsvindt op kernbezieling van leerkrachten en waarachtig integer aanwezig zijn binnen het onderwijs zelf, maakt dat de bevestiging op aanpassing hoogtij viert en het integriteitgehalte van het onderwijs ondermijnd wordt. Integriteit ligt in de optelsom van de integriteit van de leerkrachten en niet in het systeem zelf.

Waar de formaliteit het wint en de aanpassing niet een natuurlijke oproep vertegenwoordigt van: je wilt graag lerend zijn en je neemt de beproevingen van lerend

zijn voor lief, maar je leert alleen nog maar vanuit kunstmatig flinkheidgedrag en volhouding, dan ondergraaf je als het ware de bezielde integriteit zowel van leerling als leraar.

Als leidinggevende op een vmbo school in Den Haag – het Diamant College- ervaar ik door de druk van bepalingen die gesteld zijn door de overheid, een verlies aan integriteit in het onderwijs. De school heeft in de afgelopen jaren hard gewerkt aan het voldoen aan de kwaliteitseisen van de overheid om haar bestaansrecht veilig te stellen. Beleidsplannen op diverse terreinen moesten specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en uitvoerbaar in de tijd geschreven worden. Taal- en rekenonderwijs moeten voorrang krijgen ten behoeve van de socialisatie en kwalificatie van de leerlingen.

Socialisatie en kwalificatie zijn gericht op het in stand houden van competitie, rationaliteit, en materieel gewin. Dit zijn mannelijke eigenschappen die het domein van het onderwijs nog in grote mate beheersen. Ik zie vrouwelijke eigenschappen zoals creativiteit, verbondenheid, intuïtie, innerlijk weten, bewustzijn, een ondergeschikte rol spelen waardoor slechts een beperkt potentieel van leraren en van leerlingen wordt aangesproken. Dit moet wel leiden tot verlies van integriteit.

Onschuldwaarde

Ieder mens verdient onschuldwaarde en in je onschuld wordt als het ware jouw waarachtige zijn in heelheid ervaren. In de onderwijswereld leer je kinderen, als het zuiver onderwijs is, onschuld te behouden, daarnaast naïviteit te voorkomen en daarop voorbereid te zijn. Een onderdeel van zuiver onderwijs is ook het behoud van puurheid en verlies van naïviteit. Dan breng je overzichtelijkheid aan, je ondersteunt kinderen in hun invoelingsvermogen en inschattingsvermogen, zodat ze zelfverzekerd zo goed mogelijk de juiste keuzes kunnen maken en voorbereid worden op hun leven waarin het paradoxale in de samenleving hen zal ontmoeten. Waar ze zelf onderwijskrachtig worden en zelf hun onschuld oefenen om die te behouden en van naïviteit te bekomen. Wanneer een onderwijssysteem te indoctrinerend, opleggend is en voorbij de onschuld van het kind gaat, het kind zich steeds aanpassingen dient te getroosten voorbij zijn essentiële en natuurlijke leerervaring in, dan zie je dat langzaam aan het onschuldgehalte in het kind gedempt wordt. Dat het kind te weinig constructief zelfbevoelend het waarheidsgehalte van onderwijs kan beproeven noch kan begeren.

Waar de onschuld ingekapseld wordt door een opleggend systeem, daar worden kinderen steeds vermoeider in aanvoelen van wat klopt en wat niet klopt. Wanneer een school niet het natuurlijke credit geeft aan kinderen, doordat het de leerkracht ook onthouden wordt om het natuurlijke stuk te behouden, daar voelt het kind weerstand tegen onderwijs.

Zelfs pubers en adolescenten die onderwijs genieten waarin het natuurlijke ik blijft bestaan en de onschuld wakker is gehouden, blijven op een natuurlijke wijze leergierig. Het is hun aard en hun leeftijd om leergierig te zijn. Er is iets in het onderwijssysteem gaande waardoor die natuurlijke leergierigheid een verplicht moeten is geworden.

Herstel van integriteitverlies

Genezing op integriteitverlies is wezenlijk want daarmee laat je de mens in de kern in zijn waarde. Heb je vertrouwen in de kwaliteit die iedere onderwijsgever van nature heeft als hij gesteund wordt om dieper aanvoelend het eigen zelf steeds weer te beluisteren en vorm te geven? Weet je dat het kind geholpen wordt door contact tot de eigen integriteit te handhaven en zich van daaruit vorm te geven en de toekomst in te gaan? Dat maakt dat als je alle onderwijsregels bezieet vanuit de vraag 'zijn ze ondersteunend daaraan of niet?' je ook het kaf van het koren kan scheiden. Ook dat je kunt zien aan leidinggevend in onderwijsinstututen in hoeverre ze zélf in hun eigen integriteit aangetast worden door de structuren die van buitenaf ingebracht worden. Ze kunnen ook in zichzelf blijven bevoelen: hoe kan ik leerkrachten het beste ondersteunen vanuit behoud van hun integriteitwaarde? Dus alle vraagstellingen die plaatsvinden langs de ladder van integriteit krijgen een ander aanzicht als je ze daaraan toetst.

Vermoeidheid door veelvuldige 'vernieuwingen'

De vermoeidheid is ingrijpend in het onderwijsveld. De 'vernieuwingen' zijn zo snel achter elkander ingebracht dat de integriteit van onderzoek hoe je je er letterlijk toe verhoudt, in het geding gekomen is. De optelsom van het gevolg geven aan dat wat moest, soms tegen heug en meug, is zo vergevorderd geraakt dat een sterke uitholling plaatsgevonden heeft omdat men niet collectief tijdig ingegrepen heeft. Dus je ziet dat mensen doodmoe aan het worden zijn.

Daarom is het ook zo belangrijk dat er gekeken gaat worden hoe je de gevoelsmatige overspannenheid die in het bovenlichaam huist maar ook nog in de zonneplexus, dus in het hele maaggebied, verteerd krijgt op een manier dat het geen nadelige bijeffecten gaat krijgen, ook op je medemensen. Hoe hou je daarnaast eventueel je poot stijf om niet verder opgerekt te worden omdat het je eigenwaarde zo aantast dat je werkelijk niet meer mee wilt geven?

Als leidinggevende neem ik in het algemeen waar dat mensen die werkzaam zijn in het onderwijs een grote betrokkenheid hebben bij de kinderen met wie zij werken. Ze willen graag bijdragen aan hun ontwikkeling en succes in het leven.

Ik neem tevens waar dat door de hoeveelheid bepalingen en daarbij behorende taken er

bijna geen moment rust meer is in school: iedereen rent en vliegt, moet snel nog even dit en dat doen, is blij als leerlingen even geen aanspraak maken op hun aandacht en als het weekend of de vakantie aanbreekt. Weinig medewerkers in school blijven nog even ontspannen napraten na gemeenschappelijke activiteiten. De agenda's zijn vol, de haast is toegenomen, tijd is spaarzaam geworden.

Overleven door oververzadiging

Bij de training Bezield Ouderschap (een van de trainingen die Marieke de Vrij en haar partner geven) werd gedeeld over kinderen binnen het onderwijs. Daarbij zeiden ouders dat de kinderen steeds meer schuin omhoog kijken in plaats van de leerkrachten aankijken of de ouders aankijken. Dit komt omdat ze zo overvol zitten. Ze willen de luchten zien, ze willen niet meer luisteren, ze werpen de blik omhoog alsof ze er niet bij horen. Zo overleven ze. Dat is niet leuk voor kinderen. Leerkrachten merken het op, ouders merken het op. Er is een oververzadiging van zaken die niet integreerbaar zijn op korte termijn. Dus mensen moeten als het ware ontladen, moeten weer bij zichzelf komen, bij hun eigen inspiratiebron, hun eigen integriteit en dienen leven weer te zien als een voortdurende leerervaring waar je dat ook plezieriger kan ondergaan.

Vernieuwing

Hier wordt ook de vraag opgeworpen: wat steeds vanuit de overheid als vernieuwing geïntroduceerd wordt, verdient dat het predicaat 'vernieuwing' of 'economisch belang'? En hoe durf je onderscheid te maken vanuit het label integriteit, handhaving van natuurlijke waarden van onderwijskrachten en leerlingen? Wat is 'vernieuwend'?

De peiler van het onderwijs, economische groei, bepaalt m.i. de inhoud en werkwijze in het onderwijs. Doel is het behalen van goede cijfers voor voorgeschreven vakken door aanpassing aan methodes die met name gericht zijn op de ontwikkeling van de cognitie. Leerlingen zien zich voor taken gesteld die zij veelal als 'saai' en 'nutteloos' ervaren. Het behalen van een diploma is het hoogste doel.

Het is daarom niet verwonderlijk dat heel veel energie van leraren geïnvesteerd moet worden in het bewaken van orde in de klas. Leerlingen leren af leergierig te zijn en hebben vooral interesse in hun mobieltje en onderlinge contacten.

We zijn zo bezig de structuur overzichtelijk en helder te maken en zien niet dat de bedoeling daarvan niet bijdraagt aan het juiste: integriteithandhaving van de deelnemers aan het onderwijs zelf. We zijn een denkpad ingeschoten waar we in eerste instantie de waarheid van hebben gezien en rechten aan hebben ontleend. Als we nu gaan inzien dat het niet meer klopt, dan moet je daar eigenlijk met een rode pen (waar we zo goed in zijn

in het onderwijs) een dikke streep door zetten. Dat betekent dat daar iets is in jezelf wat niet meer klopt.

Ben jij als leerkracht bereid om dat werkelijk te erkennen, het oude los te laten en iets nieuws te beginnen? Voor mijn gevoel vinden heel veel leerkrachten dit moeilijk: een verandering ingaan naar iets waarvan ze nog geen beeld kunnen maken. Ze zijn daar en als ze dat loslaten dan komen ze eerst in een andere plek, een soort niemandsland is. Ze moeten dat dan opnieuw gaan vullen vanuit hun hart. Dat is een ingewikkeld ding en dat vraagt tijd. Dat kun je niet zomaar een twee drie doen op je werkplek.

Als je de mens, zowel de leerling als de leraar, in de kern in zijn waarde wilt laten, is herstel van integriteit noodzakelijk.

In mijn school hebben we het wegsturen van leerlingen omdat zij niet meer konden voldoen aan alle eisen die er aan hen gesteld werden, als nederlaag ervaren. Wij konden de leerlingen geen perspectief bieden en realiseerden ons dat dit te maken heeft met gebrek aan verbondenheid: leerlingen en ook leraren zijn niet meer (voldoende) verbonden met zichzelf. Wanneer verbinding met je zelf ontbreekt is het moeilijk je te verbinden met je omgeving. Wanneer een onderwijssysteem niet stimuleert om verbinding met jezelf te herstellen en /of te verstevigen, is de integriteit niet meer gewaarborgd.

Als erkenning van de waarde van integriteit is de school een programma onder de noemer 'Leren in verbondenheid' gestart om de verloren verbinding te herstellen. Dat is een spannend en noodzakelijk proces dat tijd en rust vraagt en nog lang niet op alle lagen van de organisatie, van overheid, bestuur, schooldirectie, leraren, leerlingen begrepen wordt en derhalve plaatsvindt.

Nieuw perspectief

We leven in een tijdsbestek waarin velen aangesproken worden op de zoektocht naar eigenliefde en liefde tot anderen. Los daarvan incarneert een buitengewone generatie nieuwe kinderen met bepaalde kwaliteiten in zich die toekomstbarend zijn, ook voorbij de huidige generatie die hen onderwijst. Dat houdt in dat volwassenen volgers dienen te worden van een natuurlijke echtheid van kinderen die behoeding behoeft, zorgvuldige omgang en steun ten aanzien van hun richtingsgevoeligheid. Dat houdt tevens in dat de samenleving als geheel een liefdevol, comfortabel bestel dient te creëren waarin onderwijs een van de pijlers is om een gunstige vooruitgang te creëren. Wie daarin de nieuwe aanwas van kinderen niet serieus neemt of met te weinig vergevingsgezindheid terug kan blikken naar het eigen zelf, houdt vast aan het bekende, omdat hij/zij soms ook te weinig vergeving heeft voor zijn/haar eigen nog niet goed voltooide vooruitgang in openhartigheid naar het nieuwe toe. Het vraagt heel wat om het nieuwe te ontmoeten en

je eigen expertise daarop dienstbaar in te stellen in het weten dat je zelf minder de koers uit kan zetten en dat je dient te volgen en te ondersteunen. Zelfbehartiging heeft daarom vooral te maken met toegeeflijk en vergevingsgezind zijn naar jezelf toe, dat je je soms vastgedraaid hebt in een kluwen van allerlei zaken die minder essentieel waren, waardoor je de weg terug zoekt om weer bij je eigen hart aan te komen. Het komt neer op doorgaan in waar je onschuldgehalte nog ligt, dat in gaan zetten om te bevoelen waartoe je je nu verhoudt en dan kijken of je van daaruit de kinderen/jongeren, die je toevertrouwd zijn, kan steunen hun eigenheidwaarde te handhaven.

Sinds kort beschikt onze school samen met twee andere (basis)scholen en de wijk waarin de school staat, over een stadsparkmoes- en kruidentuin. De gemeente heeft hierin geïnvesteerd en het is aan ons scholen en wijkbewoners om de tuin in te richten en te onderhouden, te zaaien en te oogsten.

De tuin brengt me dicht bij mijn eigen natuur die ik aanduid met 'tuinkabouter'. Ik heb altijd intens van de natuur gehouden. Mijn vader heeft mij die liefde doen ont-dekken. Hij doolde vaak over strand en door de duinen en vertelde over vossen en vogels. De tuin werkt ook helend en verschaft rust. We krijgen dagelijks een overdaad aan prikkels te verwerken. Veel jongeren kunnen maar moeilijk stil zitten en worden vanwege hun drukke gedrag nogal eens buiten het klaslokaal gezet. Rust is essentieel voor iedereen, ook voor deze jongeren die in pauzes voornamelijk bezig zijn met elkaar en met hun mobieltje.

Ik trek me graag af en toe terug in de tuin om met mijn handen in de aarde te zitten. Ik kom er tot rust, kan me verbinden met de natuur en nodig ook leerlingen uit om eenzelfde ervaring op te doen. Het leren zaaien, verzorgen, onderhouden en oogsten verschaft mij en ook leerlingen vreugde. Veel leerlingen weten niet hoe alles groeit en bloeit en hoe belangrijk het is om een liefdevolle verbinding aan te gaan met moeder aarde. Ze vinden het fijn om even uit het klaslokaal te zijn en te leren in de tuin. Daarbij worden zij ook geholpen door mensen uit de wijk die vanuit liefde voor de natuur en het tuinieren meehelpen. Ouderen en jongeren werken zo samen en ervaren elkaars waarde. We hebben er een begin mee gemaakt!

Karin van der Lee - oktober 2012